

MİMAR- LAR Ne Diyor

“İstanbul Müzesi, en gurur duyduğumuz, bizim için en önemli projelerden biri. Çünkü mimarlığın insanlığa katkısı en çok kamusal alanda, herkesin kullanabileceği, herkese hitap eden bir alanda ortaya çıkıyor.”

Alper Derinboğaz

1

Mimari tasarımda yeni fikirler ve eleştiriler için buluşma alanı niteliği taşıyan Salon'u kuran Alper Derinboğaz'ın kariyer yolculuğundan kısaca bahseder misiniz?

2005'te İstanbul Teknik Üniversitesi'nden mezun oldum, ardından Fulbright bursuyla gittiğim UCLA'de yüksek lisansımı üstün başarıyla tamamladım. Los Angeles'taki bu deneyimin ardından 2011'de İstanbul'da Salon'u kurdum, 2021'de de New York'ta bir ofis açtık. 2014'te Venedik Mimarlık Bienali'ne Türkiye'nin katılımının ilk yılında "Modalities of the Spontaneous" isimle temsilci oldum; İstanbul'un kentsel dönüşümünü derinlemesine ele alan bir araştırmaydı bu.

Yıllar içinde Arkitera Genç Mimar Ödülü, Chicago Athenaeum'un Green Good Design Ödülü ve ArchDaily'nin Yılın En İyi Genç Ofisleri seçkisi gibi güzel dönüm noktalarımız oldu. "Geospaces" adlı kitabım da Roma'daki İspanya Kraliyet Akademisi'nde sergilendi. Pratt Institute'ta da dersler verdim.

Ama bütün bunların ötesinde, kariyerimi klasik anlamda belirleyen unvanlar, ödüller elbette var; bunların ötesinde beni asıl şekillendiren, çok daha küçük yaşlardan gelen meraklardı. Resme ve sanata uzun yıllar çok meraklıydım; bir okulda değil, bireysel bir atölyede uzun süre resim eğitimi aldım. Bir işin nasıl ustalıkla yapılacağını, bir fikrin nasıl ortaya çıkıp yayıldığını ve insanları nasıl etkilediğini ortaokul-lise yıllarımda anlamaya başladım. Bir şeyi hayata geçirmek için ne kadar zaman ve emek gerektiğini gösteren bu deneyim, aldığım formal eğitimden bile daha belirleyici oldu benim için.

Tabii okul da önemliydi; şanslı bir öğrenciydim diyebilirim. Rahmetli Ferhan Yürekli, Cem Altun, Arzu Erdem gibi çok değerli hocalarla çalışma fırsatım oldu; Amerika'da ise Frank Gehry, Thom Mayne, Greg Lynn, Sylvia Lavin gibi isimlerden ders aldım. Okulda genellikle

Bizim coğrafyamızda yerle, zeminle, çevreyle gerçek bir ilişki kuran bir mimarlık yapılması gerekirken, maalesef bunun tam tersi uygulanıyor. Ben projelerimde hep bu ilişkiyi kurmaya çalıştım.

teorik bilgiyle pratik hayat birbirinden ayrı tutulur; ama ben bu ortamlarda bir uzmanlık pozisyonunun, bir projenin nasıl tartışılıp şekillendiğinin çok iyi tartışıldığı deneyimlere de tanık oldum, öğrenciyken bunun kıymetini tam bilemesek de. Bütün bunları sonradan pratik hayatımda yakalamaya çalıştım. Pratikteki bir işin, ideal bir dünya fikri olmadan zayıf kalacağına inanıyorum; benim amacım hep bu ideali yakalamak oldu.

2

"Geospaces" kavramının Alper Derinboğaz için değeri nedir? Yerel ve geleneksel mimariyi çağdaş/sürdürülebilir mimariyle buluştururken "Geospaces" kavram/düşüncesinden nasıl yararlanıyorsunuz?

"Geospaces", Salon olarak belli bir dönemde ortaya koyduğumuz işlerin altyapısındaki temel yaklaşımı niteliyor aslında. Bizim coğrafyamızda yerle, zeminle, çevreyle gerçek bir ilişki kuran bir mimarlık yapılması gerekirken, maalesef bunun tam tersi uygulanıyor. Ben projelerimde hep bu ilişkiyi kurmaya çalıştım; bunu yaparken derdim teorik bir güzellik ya da entelektüel bir merak değil, içinde bulunduğumuz coğrafyanın bize dayattığı gerçek koşullar. Çünkü hem eğitimde hem basında konuşulan

mimarlık, genellikle çevresinden bağımsız, tek başına duran bir mimarlık; bu da büyük ölçüde batıda yaşanan sorunlara üretilmiş, moda malzeme ve tektonik meraklarının peşinden giden bir üretim biçimi. Oysa Türkiye'nin çok farklı fırsatları var. Her şeyden önce bir deprem bölgesindeyiz; deprem bizim en önemli mimarlık konumuz olmalı, ama okulda bile zeminin altındaki katmanların mimarlığı nasıl etkilediği neredeyse hiç tartışılmıyor. Bir diğer kriter topografyanın çok belirgin olması: batıda şehirler genelde düz, kolay yapılaşılabilir arazilerde, net kurallarla, çekme mesafeleriyle, Barcelona bloğu ya da Amerikan gridi gibi planlı sistemlerle kurulmuş. Bizde ise böyle bir düzen hiç olmamış; şehirlerimiz çok farklı coğrafi koşullarda, plansızca, neresi gelişmişse onun üzerinden büyümüş. Bu plansızlık bir yandan özgür şehirler de ortaya çıkarmış; ama diğer yandan, karakteristik coğrafyayı katleden, onun güzelliğini ve değerini hiç gözetmeyen bir yapılaşmaya da yol açmış. Çünkü rant her zaman en büyük belirleyici oldu, bodrum katlarını nasıl değerlendiririz gibi konulara indirgendi mimarlık. Hâlbuki nitelikli bir iş yapmak da en az o kadar değerli, hatta en az o kadar "rantable" olabilir.

Son olarak Türkiye'nin iklimi de bize büyük bir imkân sunuyor. Dünyanın pek çok yerinde yaşanan sert hava koşullarını biz neredeyse hiç bilmiyoruz; bu konforlu iklimi değerlendirebilecek açık alanlar

Türkiye'nin iklimi bize büyük bir imkân sunuyor. Dünyanın pek çok yerinde yaşanan sert hava koşullarını biz neredeyse hiç bilmiyoruz; bu konforlu iklimi değerlendirebilecek açık alanlar üretmek yerine her şeyi kapalı alan üzerinden ölçüyoruz.

üretmek yerine her şeyi kapalı alan üzerinden ölçüyoruz. Hâlbuki açık alanlar en az kapalı alanlar kadar önemli olabilir, yer altındaki jeotermal enerji kapasitesi de kullanılabilir. "Geospaces" kitabımda bütün bunları anlatıyorum aslında, biraz da Truva atı gibi: çok batılı, anglosakson bir anlatım biçimi içinde, bizim dünyamızda gerçekte neyin değerli olabileceğini tartışıyorum.

3

"Mimari manifestomdur" dediğiniz projeniz hangisidir? Manifestonuzun hangi önemli değerlerinin hayata geçmiş halidir?

Aslında her projeyi kendi başına bir düşünce biçimi olarak ele almaya çalışıyoruz; bunu bilinçli bir strateji olarak değil, zihnimin çalışma şekli olarak yapıyorum. Yine de her şeyi bir araya getiren temel bir yaklaşımlar hiyerarşisi

olması gerektiğine inanıyorum. Mimarlar genelde evleriyle tanınır, Le Corbusier, Borromini, Bernini gibi; çünkü villalar, evler, işin daha küçük ölçekli, tematik fikrini oluşturur. Bu anlamda Topos Evi'ni öne çıkarabilirim: yeraltıyla kurduğu ilişki, jeotermal enerji kullanımı, topografyayla bağı, malzeme sadeliği ve özgün taşıyıcı sistemi, yani daha az yapısal elemanla daha fazlasını çözme merakıyla birçok şeyi bir araya getiren projelerimizden biri.

Quartz Plaza da yine çok önemli bir başka örnek. Yerin altını depremsel olarak yapıya iyi bir katkı sağlayacak şekilde planlayan, Türkiye ikliminden faydalanarak yapıda pasif iklimlendirme sağlayan, birçok yenilikçi fikri bir araya getiren bir proje oldu. Daha eski projelere baktığımızda Panorama, Augmented Structures ve Fitaş Pasajı'nın her biri belirli bir fikri temsil ediyordu. Ama en önemli proje kuşkusuz İstanbul Müzesi; hem kurumsal ve kamusal bir yapı olması hem de şehrin daha az göz önünde olan bir bölgesini daha kullanılabilir hâle getirebilecek olması nedeniyle bizim için ayrı bir önem taşıyor.

4

Yakın olduğunuz, doğasına hâkim olduğunuz ve bu hakimiyetin karşılığında onun da sizin dilinizden anladığına emin olduğunuz (yapı) malzeme hangisidir? Bu malzemenin yer aldığı, öne çıkan projelerinizden örnekler verebilir misiniz?

Aslında bütün yapı malzemelerinin bizim için özel bir yeri var. Cam çok güzel bir eleman; genelde saydam bir malzeme olarak görülür ama biz onu daha çok solid, kütsel bir obje olarak değerlendirmeyi tercih ettiğimiz oldu. Betonarme de bizim için çok önemli; sadece taşıyıcı bir eleman olarak değil, ısı kütlesi açısından yapıya kattığı dengeleyici etkiyle de değerlendiriyoruz. Çelik de yine kritik bir malzememiz; özellikle Türkiye gibi imalat kalitesinin her zaman garanti olmadığı bir ülkede, çeliğin zorunlu kıldığı hassasiyet, daha net, daha prezisyonlu çıkması gereken yapılarda bizim çokça başvurduğumuz bir yöntem.

Sonuçta bir mimar farkı, malzemeyi seçmekle değil, onu ilişkide, yani projenin bütünü içinde nasıl kullandığıyla yaratır. O yüzden tek bir malzeme seçmem doğru olmaz.

5

İstanbul gibi katmanlı, sürekli dönüşen ve karmaşık bir metropolde İstanbul Kent Müzesi gibi bir kamusal alanı tasarlamak mimara özgürlük mü yoksa sınırları çok keskin kısıtlama mı getirir? Akademisyen kimliğinizi de göz önünde bulundurarak, yanıtlar mısınız?

İstanbul Müzesi, en gurur duyduğumuz, bizim için en önemli projelerden biri. Çünkü mimarlığın insanlığa katkısı en çok kamusal alanda, herkesin kullanabileceği, herkese hitap eden bir alanda ortaya çıkıyor. Ama bir mimarın pratiği açısından bakınca, İstanbul Müzesi gibi büyük ölçekli, sorumluluğu getirisinden çok daha yüksek olan projeler, mimarın hayatını ve yapabileceği başka birçok işi de kaçınılmaz olarak kısıtlayan şeylere dönüşüyor. Bunun bu mesleğe adım atarken zaten benimsediğimiz bir gerçek olduğunu düşünüyorum, o yüzden şikâyet etmek doğru olmaz; yine de kritik bir konu bu.

Büyük ölçekli projelerde beş, on, on beş yıl gibi olağanüstü uzun bir süreç söz konusu oluyor: fikir aşamasından bitmesine, bittikten sonra ortaya çıkan

İstanbul Müzesi, şehre yeni bir lokasyon katma potansiyeli açısından da çok önemli. Yeni kamusal bilinçler yaratmanın çok değerli olduğunu düşünüyorum. Umarım bu proje hayata geçtiğinde hayal ettiğimiz katkı gerçekleşir.

sorunların çözülmesine kadar. Bu süreçte pek çok mimarın projeden çekildiğine, projeyi devrettiğine ya da işverenle görüş ayrılıkları yaşadığına şahit oluyoruz. Bence bu süreler ve süreklilikler, insan hayatının ve iş yapma biçiminin doğasıyla her zaman uyumlu olmuyor.

Akademisyen kimliğimle düşününce, belki de bugünün teknolojisiyle bir mimari proje geliştirirken, projenin beklenmedik durumlarda yapılması gerekenleri de sürekli olarak aktarabilecek bir tür yapay zekâ uygulaması geliştirmek gerekiyor; çünkü maalesef vergilerimizle özenle inşa edilen pek çok kamu binasında, kurumsal ve idari değişim süreçleri, personel değişiklikleri ciddi kayıplara yol açabiliyor.

Bütün bunların ötesinde İstanbul Müzesi, şehre yeni bir lokasyon katma potansiyeli açısından da çok önemli. Sultanahmet'ten Kadıköy Burnu'na, Taksim Meydanı'ndan AKM'ye kadar İstanbul'u belli bölgelerinde belli yapılar üzerinden niteleriz ve değerlendiririz; bu yüzden yeni kamusal bilinçler yaratmanın çok değerli olduğunu düşünüyorum. Umarım bu proje hayata geçtiğinde hayal ettiğimiz katkı da gerçekleşir.